

Diner pensant, 14 maart door Brabant geeft Energie

Energiedoeners samen aan tafel: een berg aan inspirerende ideeën

Wat moet er de komende vier jaar gebeuren op het gebied van de energietransitie in Brabant? Daarover organiseerde *Brabant geeft Energie* 14 maart (op de vooravond van de verkiezingen) een ‘diner pensant’ bij het Koning Willem I College in Den Bosch. Dit verslag van deze bijeenkomst en de suggesties en ideeën zijn bedoeld als input voor de nieuwe Brabantse uitvoeringsagenda energie.

Mensen, mensen en mensen

Alles begint en eindigt bij mensen, willen we de energietransitie succesvol vormgeven. Door mensen en voor mensen. En met de menselijke maat.

Een mooie club van 33 energiedoeners kwam op 14 maart bij elkaar. Enthousiaste burgers, bedrijven met nieuwe ideeën, bevrogen bestuurders; mensen van verschillend pluimage uit diverse energiehoeken die de mouwen opstroopten en met elkaar in gesprek gingen over de energietransitie. Juist de verrassende mix aan mensen gaf de tafelgesprekken vleugels. Met als resultaat een grabbelton aan praktische ideeën, groen en rijp door elkaar.

Brabant geeft Energie is vier jaar geleden door gedeputeerde Energie, Circulaire economie en Milieu Anne-Marie Spierings in het leven geroepen. Een netwerkorganisatie om de energietransitie van onderop te versnellen. De vraag is wat er voor de komende periode nodig is. Wat is nog niet goed geregeld en waar is nog behoefte aan? Hierover spraken de ‘energietoppers’ met elkaar.

In haar welkomstwoord constateerde voorzitter Anne-Marie Rakhorst van *Brabant geeft Energie* dat de energietransitie weliswaar volop gaande is, maar dat niet alle delen van de bevolking goed zijn aangesloten. “Iedereen moet mee kunnen doen en aangesloten zijn. Wat als straks de helft over is op groene energie en keurig een elektrische auto voor de deur heeft staan, en de andere helft niet?” *Leave no one behind* luidde haar oproep.

Maak energie sturend

Na de brainstormsessie benadrukte Wobine Buijs (burgemeester van Oss) het belang om bij ruimtelijke ordening naast bodem en water ook energie sturend te maken. Oplossingen hoeven wat haar betreft echt niet overal hetzelfde te zijn. “Brabant kan heel goed aan eigen oplossingen werken. Zoals in Oostenrijk ook elke vallei zijn eigen oplossing heeft.” (Hierover verderop meer.)

Kees Vendrik, voorzitter van het Nationaal Klimaat Platform, vindt dat de klimaat- en energietransitie veel meer door de ogen van burgers moet worden bekeken. “Participatie heeft twee kanten: het gaat in de eerste plaats over het betrekken van burgers bij de agenda van de overheid. Maar ik vind dat je het ook voortdurend moet omdraaien: laat de overheid openstaan voor de initiatieven van de burgers zelf. Dat is de transitie van onderop. Die kan nog enorm aan kracht winnen.” De verbinding tussen wat er in de leefwereld van burgers en bedrijven gebeurt en wat de politiek daarmee aan moet, is volgens Kees essentieel voor de transitie.

Wat leverde deze brainstorm op?

1. Stimuleer de sociale kant van de energietransitie

- Geef burgers vertrouwen

Om de energietransitie te versnellen is het belangrijk om burgers vertrouwen te geven en ze te faciliteren. Geef ze maximale ruimte om zelf initiatief te nemen, zelf in actie te komen, vooruit te lopen (experimenteeruimte). Er is veel goede wil en er zijn volop ideeën.

- Benut de motor die burgers samen vormen

Veel burgers en bedrijven zijn te ongeduldig om te wachten totdat netbedrijven en de minister oplossingen bedenken. Ze zien de problemen, denken mee en willen vooral ook werken aan oplossingen. Bijvoorbeeld: lokaal energie delen en opslaan. Die inbreng is een geweldig sterke motor achter de energietransitie die nog onvoldoende wordt benut.

- Bundel de krachten in Brabant

Rondom veel thema's is polarisatie ontstaan. Rond energie is juist positieve gemeenschapszin te creëren, om mensen te verbinden, boven het individuele belang. Wie is er bijvoorbeeld tegen 'schone lucht'? Dat wil iedereen. Vlieg het zo aan. Verbind mensen, zet ze aan tot daadkracht en maak ze trots. Met een mooi woord wordt dat ook wel *mutual gain*-benadering genoemd (win-win voor iedereen).

- Zet in op collectieven

In Brabant zijn vele honderden initiatieven in wijken en dorpen van bewoners zelf. Die leggen zonnepanelen aan, lossen energievraagstukken op en creëren draagvlak juist door de insteek van burger tot burger. Dat moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Want burgers zijn een bron van vertrouwen. Ook komt hiermee minimaal 50% van het belang in handen van mensen in en om het gebied waar de energie wordt opgewekt. Financiering van deze aanpakken is tot nu toe erg lastig. Het is van belang dat de financiering eenvoudig verloopt en ook dat initiatiefnemers erkent worden in hun rol. Hiervoor moet een fonds voor maatschappelijk initiatief gecreëerd worden.

- Laat burgers meeprofitieren

Laat burgers meeprofitieren van grote lokale energieprojecten. Zie het windmolenpark langs de A16 (knooppunt Klaverpolder). Hierbij heeft de provincie als randvoorwaarde gesteld dat de omgeving moet meeprofitieren van de voordelen van de windmolens. Zo is de omgeving voor 25% mede-eigenaar van de windmolens via lokale stichtingen. De jaarlijkse opbrengst wordt geïnvesteerd in lokale (energie)projecten.

2. Betrek jongeren en geef ze extra aandacht

- Maak gebruik van de originele kijk en eigen ideeën

Betrek kinderen en jongeren zo vroeg mogelijk bij de energieverandering. Het gaat om hun toekomst. Ze hebben zo hun eigen originele kijk. Gebruik de positieve invalshoek, want ze krijgen de ene crisis na de andere op hun dak. Bijvoorbeeld door het opschalen van challenges op scholen of door leuke gadgets voor jongeren (kleine zonnepanelen sparen bij Albert Heijn om mobieltjes op te laden).

- Geef speciale aandacht aan meisjes en vrouwen

Betrek vooral ook meisjes bij het energievraagstuk. Maak het niet te technisch waardoor het eerder een verhaal voor jongens wordt. Samen goed zorgen voor de aarde. Op die manier zijn ook (jonge) vrouwen te interesseren voor bijvoorbeeld de installatiebranche.

- Betrek leerlingen bij energiearmoede

Energiearmoede is een groot probleem. Duurzame energie en isolatie is hier een handige oplossing want daardoor wordt de energierekening op korte en lange termijn lager. Tot nu toe maken echter

vooral burgers met een grotere portemonnee gebruik van de mogelijkheden. De oplossing? Zet op grote schaal teams van studenten van het VMBO en MBO en BO in om in gemixte teams woningen te isoleren met eenvoudige maatregelen (tochtstrip en brievenbusborstels) en te werken aan zon op het dak. En dan minimaal 50 woningen per dag. Organiseer dit samen met wooncorporaties.

3. Bied praktische hulp aan burgers (en ook gemeenten)

- Laat (groepen) burgers niet steeds zelf het wiel uitvinden

Hoe doe je dat: met de wijk een buurtaccu aanschaffen en installeren? Welke mogelijkheden zijn er? Iedere buurt en wijk moet het zelf ontdekken. Hier valt eenvoudig praktische hulp voor te bieden.

- Help met slim verbruik

Help mensen om thuis hun energieverbruik slim te plannen. Juist ook mensen die geen verstand hebben van dynamische contracten.

- Zorg voor voldoende energiekennis bij kleine en middelgrote gemeentes

Denk aan begeleiding bij inkoop van circulaire producten. Provincie zou daar voortouw in kunnen nemen. Ook als het gaat om meedenken bij energie-initiatieven van burgers en bedrijven is het belangrijk dat er voldoende kennis aanwezig is.

- Maak van boeren leveranciers van energie en duurzame bouwmaterialen

Boeren als duurzame leveranciers. Koppel ze in plattelandsgemeenten aan wonen en werken.

- Help sportclubs van hun energieproblemen af

Sporten is belangrijk. Het voortbestaan van veel sportclubs hangt aan een zijden draad door de hoge energierekening. Help ze door een fonds op te zetten waarmee sportclubs van het gas zijn af te halen. Bijvoorbeeld door aanschaf zonnepanelen/warmte koude-opslag. Contributie kan dan ook naar beneden. Ook pak je zo energiearmoede aan. Want veel mensen douchen bij hun sportclub om het zo thuis niet te hoeven doen.

4. Benut de kracht van communicatie

- Zorg voor duidelijkheid

Versterk de communicatie rondom de energietransitie. Denk bijvoorbeeld aan Postbus 51-spotjes om onbegrip weg te nemen en kennis en kunde aan de man te brengen. Er is veel onduidelijk. Maak 'wat', 'waarom' en 'hoe' duidelijk aan het grote publiek. Gebruik vooral ook beelden. Bijvoorbeeld om de noodzaak van de transitie duidelijk te maken. Beelden die in één oogopslag duidelijk zijn en de urgentie aangeven. Indringende beelden zoals je die bijvoorbeeld hebt over de toename van CO2.

- Vertel een goed verhaal

Vertel het verhaal ook goed. Wat gaat het de mensen opleveren? Nu lijkt wel of alles minder, minder, minder wordt. Terwijl de energietransitie juist ook hele mooie kansen biedt. Breng dat beter voor het voetlicht.

Werk ook (onder meer met communicatie) aan de acceptatie van de vernieuwing. Veel mensen keren zich af van verandering. Dat vraagt om communicatieve begeleiding. Bijvoorbeeld in buurthuizen en wijkcentra.

5. Help het bedrijfsleven

- Zorg voor geopolitieke onafhankelijkheid

Hoe kan Brabant minder afhankelijk worden op energiegebied van buitenlandse partijen en ontwikkelingen? Is het mogelijk om het voorbeeld van Logistiek Brabant te volgen? Brabant als specialist in het opslaan en distribueren van energie gezien het belang van de Brabantse maakindustrie.

- Stimuleer maakindustrie op energiegebied

Werk aan een sterke energietak van de Brabantse maakindustrie. Denk aan de productie van elektrolyzers, zonnepanelen of de productie en distributie van groene waterstof. Zorg ervoor dat alles wat nodig is voor verduurzamen in de eigen regio voor handen is.

- Zet in op verduurzaming MKB-bedrijven

Natuurlijk is het belangrijk dat ook grote bedrijven energiemaatregelen nemen, maar richt als provincie daar vooral niet alle aandacht op. Stimuleer juist ook MKB-bedrijven. Er gebeurt al veel op energie- en duurzaamheidsgebied, de bereidwilligheid is er groot. Zet daar stevig op in. MKB-bedrijven zijn veel gemakkelijker in beweging te krijgen dan grote concerns.

- Stimuleer bedrijven om van elkaars energie gebruik te maken

Op bedrijventerreinen zijn bedrijven onderling op energiegebied relatief gemakkelijk aan elkaar te koppelen. Denk aan bedrijven die op sommige momenten energie over hebben en andere bedrijven die juist op dat moment energie nodig hebben. Hiervoor over en weer verbindingen leggen. Welke standaard-‘bouwstenen’ zijn daarvoor te ontwikkelen? Zet daarvoor projecten op en betrek ook Enexis daarbij.

- Volg de goede voorbeelden

Een mooi voorbeeld dat navolging verdient: ondernemers in Meierijstad hebben zich verenigd in Platform Ondernemend Meierijstad. Ze vinden het de hoogste tijd dat overheid en ondernemers de handen ineenslaan en samen nu echt werk gaan maken van de energietransitie. Om voortgang te stimuleren zijn er samen met de gemeente en andere partijen gedragsregels afgesproken:

- *Praat met elkaar, niet over elkaar*
- *Als het niet duurzaam kan, dan doen we het niet*
- *Oplossingen zonder nadelen bestaan niet*
- *Accepteer besluiten waar je zelf niet bij betrokken bent*
- *Vind niet steeds het wiel uit: voor elke uitdaging is al ergens een werkende oplossing*
- *Maak gebruik van bestaande uitvoeringsstructuren en faciliteer initiatieven van inwoners en ondernemers.*

- Treed als overheid op als launching customer

Om nieuwe duurzame productontwikkeling of dienstverlening van bedrijven te ondersteunen zou de overheid vaker als *launching customer* kunnen optreden. Om net het eerste zetje te geven.

6. Zorg voor visie en kijk naar alternatieven

- Zorg voor visie

Wat is de *roadmap*? Welke stappen gaan we zetten? Zorg dat er een visie is en dat die duidelijk is voor iedereen. Geef daarbij ook ruimte voor lokale of regionale inkleuring. Speel in op het moment dat de saldering afloopt.

- Volg het Oostenrijks model

Werk aan lokale en regionale verbinding. Ook wel het Oostenrijks Model genoemd. Elke vallei in Oostenrijk geeft mede invulling aan de eigen energie-oplossing. Zo kunnen gemeenten, lokale bedrijven en burgers samen een energievereniging opzetten. Dat gaat verder dan alleen het opwekken en verdelen van elektriciteit. Het gaat bijvoorbeeld ook om de eigen CO₂-uitstoot te reduceren. De energievereniging is vooral ook een manier om energie te democratiseren.

- Deel energie om netcongestie op te lossen

In Brabant is netcongestie een groot probleem. Mensen die nieuwe energie willen opwekken krijgen

nul op het rekest. Omdat het net vol zou zitten. Dit vraagstuk is heel eenvoudig op te lossen, namelijk door energie lokaal te gebruiken en niet meer via het net te leveren. Gewoon, direct van opwekker naar gebruiker. Zowel in woonwijken als op bedrijventerreinen. Technisch kan dit, al zijn er in enkele gevallen uitdagingen rondom opslag. Qua wetgeving mag het nog niet grootschalig, maar een verandering van de wet komt eraan. Grootste uitdaging is het organiseren hiervan. Welk deel van de opgewekte energie deel je wel en welk deel niet. En wie krijgt voorrang en wie niet. Ook dit is goed op te lossen door het delen van energie te koppelen aan burgerinitiatieven. Die willen dit graag en geven er her en der al invulling aan. Concreet kunnen we beginnen door het delen van energie op te pakken binnen een aantal bedrijventerreinen in Brabant. Het voorbeeld is er al: Majoppeveld.

Slotwoord

Voorzitter Anne-Marie Rakhorst achteraf over de bijeenkomst van 'haar' organisatie: "*Brabant Geeft Energie* zit midden in het ecosysteem van de Brabantse energietransitie. Wij staan met één been binnen bij de provincie en weten wat daar gebeurt, en met het andere been buiten in de praktijk van de vele initiatieven die er zijn op energiegebied. Wij hebben de contacten, wij kennen de mensen. Juist als het gaat om verbinden is dat uiterst waardevol. Het is buitengewoon lastig voor bestuurders en beleidsmakers om dat zelf te organiseren en thuis te raken in een dergelijk ecosysteem. Ze kunnen daar veel beter ons voor inzetten en *Brabant geeft Energie* faciliteren zodat wij ons werk kunnen doen. Er is nog zoveel te doen. Vooral om van onderaf voor draagvlak te zorgen. Door mensen te verbinden en de ruimte te geven."